

XI. ROČENKA

**KRUHU MODERNÍCH FILOLOGŮ
PŘI ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMII VĚD**

ZA ROK 1967 A 1968

Kruh moderních filologů při Československé akademii věd

Praha 1969

ZA JIŘÍM KONŮPKEM

Do vývoje a činnosti Jiřího Konůpka zasáhly zvraty doby tvrději než u mnohých jiných mladších českých romanistů.

Narodil se 26. října 1919 v Plzni jako syn profesora Jana Konůpka, známého akademického malíře a grafika. Od r. 1924 žil v Praze, kde absolvoval reálku (1937). Začal studovat na filosofické fakultě University Karlovy němčinu, francouzštinu, ruštinu a dějiny literatury, nejdříve jako mimořádný posluchač, po doplňovací zkoušce na gymnasiu jako posluchač řádný (1938). Okupace jej přinutila studium přerušit. Našel zaměstnání zpočátku jako úředník v Miloticích nad Bečvou, později jako literární redaktor v pražském nakladatelství Kvasnička a Hampl. Po osvobození r. 1945 pokračoval ve vysokoškolském studiu, změnil si však obor na francouzštinu, češtinu a dějiny literatury. R. 1946 se stal vědeckou silou v románském semináři, jehož ředitelem byl prof. dr. Josef Kopal.

Po ukončení studia státními zkouškami učitelskými se stal Jiří Konůpek r. 1948 asistentem semináře, složil r. 1950 doktorát z románské filologie a románských i slovanských literatur a pracoval za vedení profesora Kopala vědecky v oboru literární historie. Avšak již v roce 1951 dostal výpověď z fakulty a musel odejít do výroby. Po absolvování mistrovské zkoušky asfaltérské byl zaměstnán jako asfaltér-pokrývač do roku 1954, kdy mu bylo umožněno odejít do školské služby. Působil nejdříve na grafické škole na Smíchově a později na ekonomické škole na Vinohradech jako učitel dějin světové literatury. Zároveň se mu otevírala čím dál více možnost spolupráce s našimi nakladatelstvími. Od r. 1965 pak se věnoval překládání a literární činnosti zcela až do své náhlé smrti 4. května 1968.

Jiří Konůpek byl činný mnohostranně: jako básník i překladatel, jako odborný romanista i literární esejista, jako publicista i přednášeč (v rámci učených a kulturních společností i v rozhlase). Nemnozí znají jeho původní poezii, poněvadž jeho šest sbírek veršů vyšlo pouze bibliofilsky. Z počátku se zdálo, že se Jiří Konůpek, který se po krátkém učitelském působení na měšťance ve Kbelích a na gymnasiu v Dejvicích vrátil na filosofickou fakultu jako asistent románského semináře, bude vyvíjet především v odborného pracovníka v oblasti dějin francouzské literatury. Nasvědčovaly tomu jeho příspěvky — referáty a recenze o vědeckých publikacích — do Časopisu pro moderní filologii a do jeho tehdejší cizojazyčné přílohy Philologica. Tyto vyhlídky zmařil jeho nucený odchod. Po propuštění z výroby a během dalších let napsal Jiří Konůpek nejen stovky posudků francouzských, zčásti i italských a španělských knih pro vydavatelské účely různých nakladatelství, nýbrž se věnoval čím dál intenzivněji překladům i literárním esejím a studiím, uveřejňovaným zejména časopisecky.

První sporadické překlady Konůpkovy — z Yvana Golla a Rémyho de Gourmont — datují se již z let 1948 a 1949. Avšak teprve po r. 1954 se stávají — ať už jde o poezii, o prózu nebo o divadlo — jeho předním zájmem. Je třeba podtrhnout osobní charakter, nebo snad přesněji převážně osobní charakter tohoto zájmu, tj. fakt, že Jiří Konůpek k nim nesaahal na prvním místě podněten představami nakladatelskými. V „Překladatelské konfesi“ z r. 1965 (Knižní kultura 1965/2), kde se vyznal ze své lásky k francouzské literatuře a kultuře určující

prý i jeho výběr, čteme mimo jiné: „Téměř vše, co jsem přeložil, vzniklo z mého podnětu. Mnoho jsem překládal do šupliku. I Ionescovu Plešatou zpěvačku jsem přeložil v r. 1955. Byla předčítána se zájmem v rukopise, dočkala se vydání i uvedení. Dočkal se i Camusův Stav obležení. A to právě ty počiny, kterými dnes doháníme své zpoždění“.

Není třeba dlouho dokazovat, že Jiří Konůpek patří k těm milovníkům francouzského písemnictví, kteří i za edičních podmínek let padesátých nepřestávali usilovat o to, aby se rozšiřoval tehdy u nás nuceně úzký pohled na ně a aby bylo možno aspoň zčásti sledovat jeho nejnovější cesty a výboje. Patří k těm, pro něž překládání bylo potřebou i posláním. Ovšem budíž řečeno již zde, že Jiřího Konůpka nepřitahoval pouze pulzující život soudobé francouzské literatury. Poslechněme si jeho „Překladatelskou knofesi“: „Navázal jsem na základě své romanistické erudice zcela záměrně na překladatelskou činnost Hanuše Jelínka a Pavla Eisnera ze starofrancouzské literatury. Po překladu Marie de France přeložil jsem Chrétiensy veršované romány Cligès, Yvain, Erec a Enida. (...) Pracuji na látce tristanovské. Bretonské látky mě přivedly k starokeltské poezii, z níž mám výběr v rukopise. Věřím, že se pro tyto hodnoty najde místo v edičních programech a že tím budou vzkříšeny i silně opomíjené obory naší medievalistiky.“

Všechno, o čem se Jiří Konůpek v tomto úryvku zmiňuje, nenašlo dosud místo v edičních programech a leccos spolu s jinými jeho překlady prozatím čeká připraveno v rukopisech. Rozhodně však jeho víra nebyla marná, protože leckteré opomíjené hodnoty začaly být v posledních letech zpřístupňovány našim čtenářům.

Jiří Konůpek měl rozhled po světových literaturách, věnoval jim i jeden časopisecký kurs. (A dodejme, že měl rozhled i po výtvarném umění, jak o tom svědčí jeho přednášky a studie z této oblasti.) Tento rozhled jej přiváděl k tomu, že překládal, i když daleko méně, také z jiných literatur od antiky po dnešek, např. Aristofana, Terentia, Wace, Tassa, Gongóru, A. von Chamisso, Rilka, Lichtenberga, Weingartena, Donagha MacDonagha, J. Patricka, T. Williamse, F. Gullara, Th. Gunna, Dürrenmatta, F. Arrabala aj. Avšak naprostou převahu měly u tohoto vysloveného frankofila, za jakého sám sebe označil, překlady z francouzštiny. A také zde každého překvapí pozoruhodná šíře jeho překladatelského zájmu. K jejím předpokladům náleželo nepochybně jeho stále a neúnavně udržovaná informovanost odborného romanisty, zvláště pokud šlo o soudobé proudy ve francouzském písemnictví, kde Jiří Konůpek hledal a objevoval podněty umělecko-experimentátorské a za nimi i pravé duchovní živiny. Tak tomu bylo např. nejen u představitelů, ale i u předchůdců „absurdity“. „Přijdu s nimi brzy“, ohlašoval v „Konfesi“, a dodával: „Absurdity se nutno přesytit, nikdo na ni nezemře a v Čechách bude veseleji. A nakonec se z ní docela logickým zvratem vynoří hledání nových životních hodnot“.

Chťt zde zachytit celý rozsah Konůpkovy překladatelské činnosti z francouzské literatury znamenalo by připojit k těmto úvahám stránky bibliografických výtět jmen a děl. Není pochyby o tom, že spolehlivý soupis Konůpkovy publikační činnosti bude muset být pořízen a zveřejněn na patřičném místě. Zde si pouze připomeňme, že tato činnost se týkala celého literárního vývoje ve Francii, ovšem s privilegovanými obdobími, popřípadě autory. U Jiřího Konůpka je středověk zastoupen starofrancouzskou dvorskou epikou; setkáváme se u něho ukázkově s barokní poezií XVI. a XVII. století (Du Bartas, Jean de la Ceppède, Jean de Sponde, Pierre Corneille); pak jsou tu memorialista Ludvíka XIV. Saint-Simon a předrevoluční osvícenský klasik André Chénier. Od druhé poloviny minulého století, zvláště od symbolismu, počet překládaných autorů (básníků, vypravěčů, dramatiků, zčásti esejistů a kritiků) stále vzrůstá.

Je pravda, že v řadě případů jde o nevelké výbory, překlady jednotlivých próz nebo básní. Výňatky z literárních studií atp. Avšak celkově vzato je rozmanitost a množství Konůpkových překladů imponantní. V oblasti výpravné prózy jdou od

Dumase staršího, Barbeye d'Aureilly, Flauberta, Rémyho de Gourmont a Marcela Schwoba až po A. Mauroise, A. de Saint-Exupéry, E. Trioletovou, Fr. Mallet-Jorisovou aj.; v poezii od E. Verhaerena, G. Rodenbacha, P. Forta a chystané antologie symbolistů přes G. Apollinaira až po J. Superviella, Saint-John Perse, J. Audibertiho, Saint-Pol Rouxa aj.; v dramate od her Claudelových a M. de Ghelderode až po H. de Montherlanta, A. Camuse, J. Préverta, J. Geneta a E. Ionesca. Taková pestrost a bohatost překladů byla Jiřímu Konůpkovi umožněna nejen pružností jeho nadání, nýbrž také tím, že se neřídil úzkostlivým formalismem a detailismem překladatelským, že volil cestu tvůrčích ekvivalentů často poněkud volnějších.

Jiřímu Konůpkovi však nevděčíme pouze za překladatelské otevírání oken zvláště do nové a nejnovější francouzské literatury. Máme z jeho pera desítky zasvěcených pojednání o jejich čelných zjevech. Uvěřijoval je v kulturních časopisech hlavně v šedesátých letech. Někdy jde o drobné příležitostné medailóny a eseje, jindy o články prohloubenější (např. o Ronsardovi, Chénierovi, Apollinairovi, Aragonovi, Tzarovi, Cocteauovi, Ghelderodovi — o tom i stať v belgické revue *Athénée* r. 1967, A. de Saint-Exupéry, Genetovi, o člověku v románě Queneauově, *Le Cléziove* a Dutourdově atd.). Jiří Konůpek zahájil v Plameni r. 1966 cyklus „Cesty k básníkům“, kde po studiích o Saint-John Persovi a Apollinairovi mělo být postupně pojednáváno o Charovi, Jouvovi, Bonnefoyovi aj. Zabýval se experimentátorstvím Queneauovým. V letech 1965 a 1966 věnoval v Slovenských pohľadech rozsáhlejší souhrnné stati nejnovější francouzské literatuře, a to jak próze, tak dramatu a poezii a mimoto zvláště ještě lettrismu. Nejvíce však se soustředil na tvorbu Marcela Prusta, a to nejen statemi časopiseckými, nýbrž také knižně (1968): je autorem první české monografie o tomto významném francouzském prozaikovi našeho století.

Svou překladatelskou činností, zvláště z francouzské a belgické literatury, zařadil se Jiří Konůpek mezi naše přední překladatele. Služba, kterou jí prokázal naší kulturní veřejnosti, je veliká. Nesmíme zapomenout ani na jeho velmi aktivní a plodnou účast na pracích překladatelské sekce Svazu československých spisovatelů, kde byl členem redakce cyklostylovaných svazků *Dialogů*, přinášejících cenné původní i přeložené materiály. Za jeho překladatelské zásluhy se mu dostalo vynikající pocty z Francie: Francouzská akademie mu jako prvnímu našemu příslušníkovi udělila cenu *Prix de la France*. Na druhé straně pak bylo zřejmé, že jej jeho znalost francouzského písemnictví a jeho studie kvalifikovaly k učitelskému působení na filosofické fakultě University Karlovy. Avšak dříve než na ni mohl být povolán, zastihla jej uprostřed jeho intenzivní činnosti tragicky smrt. Česká romanistika v něm ztratila jednoho ze svých významných představitelů a jednu ze svých nadějí do budoucna.

OTAKAR NOVÁK

Předčasným odchodem docenta PhDr. Rudolfa Mertvy, který neočekávaně zemřel dne 14. června 1968, utrpěla československá moderní filologie velkou ztrátou. Merta se uplatnil svou prací v oboru metodiky německého jazyka, jehož vývojové tendence měl stále na zřeteli. Byl vynikajícím učitelem a znamenitým překladatelem.

Rudolf Merta se narodil jako syn učitele obecné školy dne 30. dubna 1915 ve Slavičíně na Moravě. Po studích germanistiky a romanistiky na Masarykově universitě v letech 1933—1937 se stal profesorem a působil na různých středních školách v Brně, posledně na bývalé obchodní akademii, později ekonomické střední škole. Po založení katedry jazyků na universitě v Brně se stal členem učitelského kolektivu této katedry a později, od roku 1962, jejím vedoucím. V té době vydal vysokoškolské skriptum: Čítanka odborných německých textů biologických a lékařských. SPN Praha 1959, str. 100, a zúčastnil se dvěma příspěvky na vysokoškolském skriptu, sestaveném M. Chleboďárem a hlavně M. Kerndlovou: Německé texty pro posluchače přírodovědecké fakulty. SPN Praha 1959, str. 126. Zvláštního povšimnutí si zasluhuje Mertova netištěná práce kandidátská: Die deutsche grammatische Terminologie und die Schulpraxis. Brno 1962, str. 136. Jde mu v prvé řadě o terminologii, již se používá ve školské praxi, poněkud méně se zabývá terminologií vědecké gramatiky. Podrobně se v této práci přihlíží jak ke genezi, tak i k použitelnosti gramatických termínů u jednotlivých jazykovědců a gramatiků. Tu jde jednak o novátorské snahy (H. Becker, L. Weisgerber, H. Glinz aj.), jednak o obhajobu tradičních pozic (R. Klappenbachová, do jisté míry J. Erben, W. Jung aj.). Naskytá se otázka, zda se škola má přidržovat terminologie přihlížející jen k vnější formě pojmenovaného jevu či zda má termín zároveň vyjadřovat i obsah jevu, tj. jeho vnitřní formu. Uplatnění druhého způsobu znamená ovšem naprostý rozchod s tradicí založenou na mluvnické struktuře, převzaté z klasických jazyků, a hlásanou a tradovanou dodnes. Existují tedy v dnešní době soustavy dvě. Stará terminologie, obecně užívaná, zdůrazňuje Merta, jazyky spojovala, zatímco autoři nové terminologie — ne všichni ovšem — se netají svými nacionálními, ne-li nacionalistickými tendencemi, pokládajíce každý jazyk za zjev izolovaný, Mertova práce, přinášející z velké části úplný seznam starých a nových termínů, dospívá k závěru, že bude nutno ve školské praxi staré termíny většinou ponechat, i když zdaleka nevystihují obsah a funkci, jež v jazykové soustavě de facto mají. Je škoda, že se nedostal k tomu, aby podle přání podepsaného sestavil úplný terminologický slovník, jenž by obsahoval staré, nové a nejnovější termíny se zřením k termínům stejného obsahu v ostatních světových jazycích. Dnes takový slovník potřebujeme jako sůl, neboť roztržitost na tomto poli se stává neudržitelná. S touto prací těsně souvisí články: K otázce mluvnického a terminologického minima ve výuce němčiny SPFFBU 1962, A 10, 191—199, a Poznámky ke gramatické terminologii nově Dudenovy mluvnické SPFFBU 1963, A 11, 177—182.

Neméně pozoruhodná než předcházející práce je Mertova práce habilitační: K lingvistické charakteristice dnešní němčiny. Brno 1965, str. 122. Hlavní myšlenky a výtěžky: nápadné změny v oblasti slovesných časů, ústup v užívání konj. ve prospěch indikativu a kondicionálu, u slovesa tendence jednak k desémantizaci,

jednak k substantivizaci, ústup významu nepředložkových pádů, tíhnutí k větě jednoduché, odklon od hypotaxe; tradiční schema věty se opouští, stavba věty podle sdělné hodnoty určitých sémantickosyntaktických kategorií, částečné uvolnění rámcové konstrukce; intenzivní šíření a pronikání slov zkratkových a krácení kompozit, užívání složených adj. k větné kondenzaci, zpřesnění pojmů atd.; přibývání polosufixů, ústup od stylistické neutrality, uvolnění přísné normy směrem k vyrovnání s obecným jazykem, vliv hovorového jazyka na jazyk spisovný, divergentní tendence mezi jazykovým vývojem v NSR a Rakousku. Na této práci se zakládá také Mertovo skriptum *Některé produktivní tendence v moderní němčině*. SPN Praha 1967, str. 91.

Otázka rozdílů v německém jazyce na území obou německých států vábila Mertu neustále, stejně tak změny v slovní zásobě spisovné němčiny, srov. jeho články: *Ostdeutsch und Westdeutsch? (Zur sprachlichen Differenzierung im heutigen Deutschland)* SPFFBU 1966, A 14, 163–167; *Notizen zu einigen lexikographischen Neuerscheinungen*. SPFFBU 1967, A 15, 185–190. Výslovností se obírá Merta v článku *Beiträge zur deutschen Ausspracheregulung*. SPFFBU, A 10, 222–224.

Několikrát se účastnil Merta germanistických kursů pro cizí učitele němčiny, uspořádaných v NDR a v NSR za vedení zkušených odborníků; srov. jeho důkladnou zprávu *Naše poznatky z germanistického kursu ve Výmaru*. CJ VI. 4, 1962/63, 175–179. Posluchačům germanistiky věnoval Merta jako praktik nevšední péči a sledoval jako metodik jejich začátky a pak jejich další vývoj v osvojování si zvoleného jazyka velmi bedlivě, takže mohl na konci jejich studia podat přesnou a spolehlivou charakteristiku jejich jazykových znalostí. Srov. např. jeho článek (spoluautoři: Zd. Stavinohová a A. Tichý): *Zkušenosti z přijímacích zkoušek z cizích jazyků na filozofických fakultách universit v Brně a v Praze*. CJ X. 5, 1966/67, 216–219.

Mimo fakultu, na jejíž katedře germanistiky a nordistiky zaníceně a úspěšně působil, byl Rudolf Merta vyhledáván jako svědomitý překladatel česky psaných článků a pojednání hlavně z oboru lékařství a národopisů. Čest jeho světlé památce!

LEOPOLD ZATOČIL

Aplikáciou matematicko-analytických postupov a teórie spracovania dát nemožno síce spoznať a popísať fenomén jazyka v celej jeho zložitosti a funkčnej spätosti s inými prírodnými a spoločenskými javmi, avšak rozbor jeho čisto formálnej stránky priamo vyžaduje osobitné a intencií skúmania primerané metódy, ktoré sú dosť exaktné a dovoľujú sústrediť pozornosť observera na špecifické javy alebo skupiny javov v textoch, a to so zreteľom na vopred stanovené aspekty. O. i. možno touto cestou objektívnejšie a exaktnejšie rozpoznávať, čo je v substancii a v štruktúre jazyka podstatné (nutné, necessary), čo podružné (prípustné, admissible) a čo postrádateľné (zvyšné, redundant).

V každom prirodzenom jazyku vidíme totiž jednak relatívne otvorený jednak relatívne uzavretý systém: Relatívne otvoreným systémom je súhrn všetkých jazykových prvkov (znakov) a všetkých na syntagmatickej rovine realizovateľných kombinácií týchto prvkov. Relatívne uzavretý systém tvoria súbory (množiny, triedy) prvkov a súbory možných kombinatórnych postupov, ktorých výsledkami sú súbory kombinovaných útvarov (foriem). Tieto súbory sú relatívne uzavreté každý osve a tiež ako celok — ako súbor súborov (súbor tried).

Pre túto dvojitú systémovosť jazyka je aj jadro jazykového systému, ktoré tvoria podstatné (nutné) javy, dvojaké: So zreteľom na relatívnu otvorenosť jazykového systému je jadro nutných javov menej zreteľne diferencované od podružných a redundantných javov, má teda nejasné kontúry a jeho model je ťažko zostrojiteľný. Naproti tomu možno konštituovať presný model jadra so zreteľom na jazyk ako uzavretý systém.

Presnosť ohraničenia systémového jadra stúpa izolovaním javov, vystupujúcich v jazyku ako v čisto znakovom systéme, a vylučovaním zásahov koexistenčných, funkčne spätých systémov. Presnosť modelu jadra jazykového systému je preto nepriamo úmerná všestrannosti tohto modelu.

S týmito skutočnosťami, menovite s iba podmienenou platnosťou a relatívnou hodnotou modelu jadra systému treba počítať, keď sa pokúsime stanoviť mieru prípustnosti a redundancie v prirodzených jazykoch na základe tohto modelu.

Ak označujeme redundantné prvky, resp. také usporiadanie prvkov, ktoré obsahuje viac príznakov, ako je potrebných pre informáciu, ktoré teda predstavuje „nadcharakteristiku“ (V. Tauli, *The Structural Tendencies of Languages I, General Tendencies*, Annales Acad. Scient. Fennicae, Ser. B., 115.1, Helsinki 1958), ako balast, nechápeme obsah tohto slova ako „zbytočné zaťaženie, záťaž“, ale vidíme — podobne ako vo fyzike alebo v technike — aj jeho funkčnú stránku. Uvedomujeme si, že ide o funkčný balast, ktorý sa uplatňuje v široko chápanej komunikačnej sfére a ako faktor vývinu, teda v dynamike jazykového systému.

Ale balast nie je v každom prípade funkčne zaťažný: Aj v úžšom jadre otvoreného systému sa vyskytujú prvky a kombinácie prvkov, ktoré sú redundantné vzhľadom na potrebu informácie a inde v komplexnom celkovom systéme jazyka nemajú funkciu (polymorfia gramatických indikátorov rovnakej platnosti, rovnakého významu; kombinácia flexívov s alternáciou a i.).

Ak však stanovíme jadro jazykového systému podľa zásady, že do neho patrí všetko to a iba to, čo je nositeľom vecnej informácie, to jest toho, čo je obsahom výpovede, vylučujeme prvky a kombinácie, ktoré podávajú konkrétnemu rečovému prejavu inherentné, v komunikácii sa uplatňujúce užitočné bočné (konkomitatívne) informácie alebo sú využité v štylovej rovine. Sú to napr. suprasegmentálne elementy, vyjadrujúce určité taxémy (tempo, intenzita, intonácia atď.), ale aj prvky, realizujúce emotívne a sugestívne intencie. Jazyk totiž de facto neplní iba vecne-informatívnu funkciu — ako iné nejazykové znakové systémy — a preto sú jeho inventár a jeho kombinatorika tak konštituované, aby bol všestranný, t. j. aby bol schopný vyjadriť sekundárnu skutočnosť sveta a bytia, tvoriacu povedomie človeka. Potencionálne prvky a kombinácie, obsahujúce konkomitatívne informácie, sú preto užitočným balastom vzhľadom k vecne-informatívne fungujúcim nutným prvkom a kombináciám jadra.

Ako už bolo spomenuté, môže byť balast aj v inom zmysle užitočný: Keby existovala konkordancia (Punkt-für-Punkt-Entsprechung) medzi znakmi a obsahmi, keby teda arzenál znakov a súhrn možných kombinácií v niektorom prirodzenom jazyku presne zodpovedali súhrnu obsahov, ktoré sa majú vyjadriť, a keby každý znak zodpovedal určitému a len jednému obsahu, bola by štruktúra tohto jazyka nemeniteľná, strohá, jeho kombinatorika raz navždy vymedzená a tým počet možných konkrétnych rečových prejavov ohraničený, konščný. Takýto jazyk by nemohol mať vývin, čo zároveň znamená nemožnosť rozvoja myslenia jeho nositeľov.

Balastové prvky, ktoré na jednej strane narušajú zásadu jednoznačného priradovania znaku ku korelátu (zásadu jednoznačných korelácií), na druhej strane rozširujú možnosti kombinovania a umožňujú nekonečný — konkrétne však počítateľný — počet prejavov a zaručujú tým vývin jazyka i myslenia.

Aj tie prvky a kombinatorne postupy, ktoré sú skutočne bez funkcie, v užšom slova zmysle redundantné alebo pleonastické, majú nepriamy vplyv na vývin jazyka tým, že sú impulzom k tendenciám po zvýšenej hospodárnosti, ktorá sa dosahuje ich odstraňovaním. (Porov. W. H. A. Koenraads, *Studien über sprachökonomische Entwicklungen im Deutschen*. Amsterdam 1953, 48—176).

Medzi jednotlivými prirodzenými jazykmi je badateľný rozdiel v rozsahu redundancie. Tento rozdiel je aj merateľný, možno ho vyjadriť pomerovo. Vzniká tu však nebezpečenstvo, že sa nejednotne definuje alebo limituje to, čo je v tom ktorom jazyku redundantné. Táto chyba nie je možná, ak porovnáme každý konkrétny prirodzený jazyk s umelým, fiktívnym jazykom bez redundancie, t. j. s maximálne racionálnym využitím prvkov a s absolútnou konkordanciou medzi formálnymi prvkami a obsahmi. Usúvzťažením inventáru, súhrnu kombinatorných postupov a výkonnosti (efficiency) prirodzeného jazyka s inventárom, kombinatornými postupmi a výkonnosťou konštruovaného jazyka bez redundancie možno dospieť k merateľnosti redundancie. Pomer medzi množstvom nutných prvkov a postupov v jazyku bez redundancie, teda v „absolútne optimálnom jazyku“ (W. Fucks, *Mathematische Analyse von Sprachelementen, Sprachstil und Sprachen*. Arbeitsgemeinschaft für Forschung des Landes Nordrhein-Westfalen, Heft 34 a, Köln-Opladen [1955], 9—17), a množstvom prvkov a postupov v niektorom prirodzenom jazyku vyjadruje absolútnu mieru redundancie v tomto jazyku. Pomer medzi hodnotami miery redundancie v dvoch prirodzených jazykoch udáva relatívnu mieru redundancie každého z týchto dvoch jazykov vzhľadom na porovnávaný jazyk.

Takouto cestou možno zistiť miery redundancie alebo balastové faktory v jazykoch podľa jednotlivých plánov jazyka, so zreteľom na stupeň efficiency pri rovnakých predpokladoch (k dispozícii stojacích jazykových prostriedkoch), so zreteľom na množstvo nutných prostriedkov pri rovnakej výkonnosti, s vopred stanovenými požiadavkami na výkonnosť atď. Ako bolo povedané, zisťuje sa pri tom využitie jazykových prostriedkov čisto len vo funkčnej sfére vecnej informácie.

Názov „absolútne optimálny jazyk“ treba chápať v tom zúženom zmysle, ktorý vyplýva z jeho podstaty ako „konštrukt“ (V. Skalička, Ein „typologisches Konstrukt“, TLP 2, 1966, 157–163), v tomto prípade ako metodologicky využitý konštrukt (phonemic, morphological, syntactic calculus), totiž ako báza porovnávania – spoločný menovateľ balastových faktorov. V inom zmysle môže byť pravým opakom: Jeho funkčný rozsah nie je optimálny, je výslovne obmedzený; optimálny jazyk je štickej povahy, bez možnosti vývinu, neberie ohľad na fyzikálno-fyziologické podmienky a danosti realizácie systému.

Podľa fonematického modelu A. Martineta (Éléments de linguistique générale. Paris 1960. Nem vyd.: Grundzüge der allgemeinen Sprachwissenschaft. Stuttgart 1963, 173) by mal počet slov, zostrojiteľných zo štyroch foném pri celkovom počte foném 36, úplne uspokojiť, ba prevýšiť potrebu dnešného vysoko kultúrneho a civilizovaného človeka. Avšak prirodzené jazyky, hoci nerealizujú všetky možné jedno- až štvorfonémové slová, obsahujú veľký počet viacfonémových slov. Realizácia foném vo forme fyzikálne a fyziologicky podmienených hlások obmedzuje ich kombinovateľnosť, čím sa zužuje počet slov, ktoré možno utvoriť pri danom celkovom inventári foném a počte kombinovaných prvkov. To, pravda, neodôvodňuje dostatočne skutočnú diskrepanciu v počte mczných a skutočne realizovaných komplexit v prirodzených jazykoch. Nie len vo fonologickom, ale vo všetkých plánoch jazyka ostáva značná redundantnosť, prejavujúca sa alebo zvýšením počtu prvkov v jednom kontinuu nad nutnú mieru, ktorá je determinovaná počtom žiadaných kontinuí, alebo zvýšením počtu permutovaných či kombinovaných prvkov samotných.

Vyjadrovaním redundancie v jazykoch balastovými faktormi, vzťahujúcimi sa na absolútne optimálny jazyk (alebo na iné extrémne jazyky), a stanovením relatívnej miery redundancie na základe týchto faktorov, skytajú sa zrejme možnosti zavedenia ďalšieho objektívneho kritéria pri určovaní afinity jazykov, čo je využiteľné v typológii. V určitom zmysle by sa táto metóda dala začleniť do kvantitatívnej typológie. Je mysliteľné, že možno rozlišovať typy jazykov podľa miery redundancie, čo napokon iste nebude bez súvisu s inými systémovými alebo štruktúrnymi črtami jazykov.

VILIAM SCHWANZER

KONFERENCE ANGLISTŮ V DUBLINU 1968

Ve dnech 19. až 24. srpna 1968 proběhla v Dublinu již sedmá konference vysokoškolských profesorů anglistiky, která se podle stanov jejich mezinárodního sdružení koná každé tři roky. Z Československa jsou zatím členy prof. Z. Vančura a prof. I. Poldauf. Naše země obleslala konference v Lausanne, v Edinburku, v Benátkách a nyní v Dublinu. Příští se má konat v Istanbulu. Je přirozené, že na konferencích mají převahu profesori z anglicky mluvících zemí a literární historikové, také ti, kteří z těchto zemí odešli působit jinam, zvláště do Afriky a do Asie. Také sekce jsou většinou literární; přes námítky vznesené v minulosti byla i v Dublinu jen jedna sekce lingvistická a i tam se tematika soustřeďovala na styčnou oblast literární vědy a historie s jazykovědou. Těto sekci předsedal prof. A. A. Hill z Texasu. Profesor Galperin nemohl již z Moskvy vycestovat, aby tu přednesl svůj referát o problémech stylu. Místo něho podal improvizovaný přehled metod a škol jazykově formálního rozboru literárních děl v Evropě kielský G. Nickel. Z oblastí, které by mohly jazykovědce mezi čs. anglisty nejvíce zajímat, byla nejméně zastoupena Velká Británie, mezi lingvisty tu byli většinou medieválisté. Nebyli tu ani Quirk, ani McIntosh, Lyons, Halliday, Crystal, R. H. Palmer, Potter ani Strangová, nechyběl však senior britské anglistiky prof. C. L. Wrenn z Oxfordu. Ze Spojených států tu byl tennesseeský R. Davis, z Evropy vedle už zmíněných holandský Zandvoort, švýcarští Leisi, B. M. Charlestonová a Straumann, finský Mustanoja, dánský Sørensen a Schibbye a Norka E. Sivertsenová. Ze socialistických zemí byla Jugoslávie zastoupena třemi, NDR, Polsko a Maďarsko dvěma, Rumunsko a Československo jedním profesorem. Mezi literárními historiky chyběli např. Welck a Norman Davis. — Nejzajímavější byla výměna názorů o organizaci vysokoškolské práce v zemích, kde angličtina není mateřtinou žáků nebo nositelkou školního vzdělávání. Pro nás použitelné byly ovšem jen poznatky z těch zemí, kde je třeba provádět vysokoškolskou výuku a zároveň dostávat studenty na takovou jazykově praktickou úroveň, aby mohli anglicky číst odbornou literaturu i díla literatury krásné a anglicky samostatně koncipovat referáty a diskutovat v seminářích, tj. ze zemí, kde ke studiu anglistiky přicházejí mladí lidé s pouhou 3–5 letou předchozí středoškolskou přípravou. Takových zemí je ovšem málo.

IVAN POLDAUF

Zpráva o činnosti Kruhu moderních filologů při ČSAV za rok 1967

I. PŘEDNÁŠKOVÁ ČINNOST

A) Přednášky konané v Praze

3. 1. 1967 Prof. José Róna, Montevideo:
NĀŘEČÍ OBLASTI AMERICKÉ ŠPANĚLŠTINY.
9. 1. 1967 Dr. Jiří Krámský, CSc:
Mezinárodní fonologická konference ve Vídni.
12. 1. 1967 Univ. prof. dr. Erwin Koch-Emmery, Canberra:
AUSTRÁLIE A JEJÍ ŽIVOT (s Klubem školství a kultury ROH).
16. 1. 1967 Prof. dr. J. Š. Kvapil, Olomouc:
Československá a pařížská meziválečná avantgarda.
(Vyjde v původním francouzském znění ve Philologica Pragensia
3/1968 pod názvem: L'Avant-garde tchécoslovaque d'entre les deux
guerres et l'avantgarde parisienne.
6. 2. 1967 Univ. prof. dr. Walter Biemel, Cáchy:
FILOSOFICKÁ INTERPRETACE KAFKOVY PROSY „DER BAU“
(s Filosofickou jednotou při ČSAV).
13. 2. 1967 Dr. Theodor Schwarz, Bratislava:
Der westdeutsche Romancier und Dramatiker Siegfried Lenz.
20. 2. 1967 Dr. Vladimír Hořejší, CSc:
Poznámky k vývoji jmenného rodu v indoevropských jazycích se
zvláštním přihlédnutím k jazykům slovanským a balkánským.
21. 2. 1967 Jean Marie Domenach, Francie:
LE SYSTÈME ET LA PERSONNE!
6. 3. 1967 Vzpomínkový večer na univ. prof. dr. Josefa Kopala:
Úvodní projev: univ. prof. dr. Boh. Trnka, DrSc.;
O životním díle J. Kopala: univ. prof. dr. Otakar Novák;
Vzpomínky žáků: Dr. Marie Ullrichová a Viola Cígerová.
13. 3. 1967 Dr. Zdeněk Wittoch, CSc.:
O některých možnostech relací v lexiku.
(Publikováno ve výtahu v „Jazykovědných aktualitách“, roč. 1967,
č. 4, str. 11–12).
20. 3. 1967 Prof. dr. Rudolf Grosse, Leipzig:
ZU DEN PROBLEMEN DER SATZTYPEN IN DER DEUTSCHEN
SPRACHE DER GEGENWART.

3. 4. 1967 Doc. dr. Josef Michl, CSc.:
Artur Lundkvist a počátky severské básnické moderny.
(Publikováno v upravené podobě pod názvem „Severské signály poezie“ v publikaci A. Lundkvist, Okamžiky a vlny, Praha, MF, 1967, str. 121–135).
10. 4. 1967 Doc. dr. Viliam Schwanzer, Bratislava:
Balast v jazyku.
12. 4. 1967 Univ. prof. dr. Gerhart Baumann, Freiburg (NSR):
DAS DRAMA FRANZ GRILLPARZERS (s Literárněvědnou společností).
13. 4. 1967 Univ. prof. dr. Heinz Politzer, Freiburg (NSR):
DAS SCHWEIGEN DER SIRENEN (ZUM KOMMUNIKATIONS-PROBLEM VON DICHTUNG) (s Literárněvědnou společností).
17. 4. 1967 Univ. prof. dr. Erwin Stürzl, Salzburg:
ALDOUS HUXLEY'S LITERARY CRITICISM.
19. 4. 1967 Dr. Ronald Popperwell, Cambridge:
KNUT HAMSUN'S „MYSTERIES“ AND SOME OTHERS.
4. 5. 1967 Prof. P. B. Pimsleur (USA):
FOREIGN LANGUAGE APTITUDE.
10. 5. 1967 Jacques-Henry Bornecque, Caen:
TROIS POÈTES D'AUJURD'HUI ENTRE L'ENGAGEMENT ET LE RÊVE (Paul Eluard, Henri Michaux, René Char),
(s Ústavem jazyků a literatur, Čs. společností pro mezinárodní styky a Literárněvědnou společností).
11. 5. 1967 Prof. C. L. Wrenn, Oxford:
THE ANGLO-RUSSIAN VOCABULARY AND DIARY OF RICHARD JAMES (s Jazykovědným sdružením).
12. 5. 1967 Prof. dr. Gertrude Pätková, Jena:
DIE SPRACHTHEORIE WILHELM VON HUMBOLDTS.
15. 5. 1967 Prof. Gunnar Tideström, Uppsala:
O SOUHŘE MEZI UMĚNÍM, LITERATUROU A ŽIVOTEM.
22. 5. 1967 Univ. prof. dr. Pavel Trost, DrSc.:
Jazyk v německém expresionismu.
29. 5. 1967 Univ. prof. dr. Leopold Zatočil:
O pražském středofranském zlomku „Parchevala“.
5. 6. 1967 Prof. dr. Walter Flämig, Lipsko:
ÜBERLEGUNGEN ZUM AUFBAU MODALER INHALTSSTRUKTUREN IM DEUTSCHEN SATZ.
14. 9. 1967 Prof. Olga S. Achmanová, SSSR:
THE STYLISTICS OF LANGUAGE AND THE STYLISTICS OF SPEECH.
2. 10. 1967 Dr. Manfred Triesch, Mnichov:
PROBLEM DER SPRACHSTATISTIK FÜR DAS DEUTSCHE.
5. 10. 1967 Univ. prof. dr. L. E. Schmitt, Marburg:
O NOVÝCH METODÁCH JAZYKOVÉHO ZEMĚPISU A ÚKOLECH NĚMECKÉ DIALEKTOLOGIE.
16. 10. 1967 Univ. prof. dr. Ivan Poldauf:
Sémantické problémy predikace.

18. 10. 1967 Univ. prof. dr. Rita Schober, Berlín:
PROBLÈMES MÉTHODOLOGIQUES DE LA NOUVELLE
CRITIQUE.
14. 11. 1967 Prof. Roland Desné, Reims:
L'INSPIRATION EPIQUE DANS LES MISERABLES DE VICTOR
HUGO: A PROPOS DE LA BATAILLE DE WATERLOO.
13. 11. 1967 Univ. prof. S. Pit Corder, B. A., Edinburgh:
THE TEACHING OF MEANING.
14. 11. 1967 Prof. Roland Desné, Reims:
JEAN MESLIER — SUIVI D' UNE EXPLICATION DE TEXTE.
16. 11. 1967 Jean Effel, Francie:
NÁVRH UNIVERSÁLNÍHO PÍSMÁ JAKO MEZINÁRODNÍHO
DOROZUMÍVACÍHO PROSTŘEDKU.
20. 11. 1967 Dr. Josef Čermák, CSc.:
Nové aspekty životopisu Franze Kafky.
4. 12. 1967 Doc. dr. Jaroslav Minář, CSc.:
Hlavní rysy a zjevy francouzské literatury v Kanadě.
(Bude publikováno v Časopise pro moderní filologii č. 4/1968 pod
názvem „Hlavní vývojové rysy a problémy kanadsko-francouzské
literatury.“)
11. 12. 1967 Prof. Maurice Delbouille, Lutych:
LE WALLON ET SA LITTÉRATURE.

B) Přednášky konané v Plzni

9. 2. 1967 Eva Valentová, odb. asist. katedry jazyků VŠSE:
Práce v jazykové laboratoři.
9. 3. 1967 Univ. prof. dr. Karel Ohnesorg, DrSc.:
Tendence v současné výslovnosti franštiny.
(Publikováno v pozměněné formě v časopise: „Cizí jazyky ve škole“
11, 1967-68, 193-199, 242-246.)
20. 4. 1967 Doc. dr. Věra Macháčková, CSc.:
Skupina 47. (Publikováno předem v jiné podobě pod názvem:
a) „Několik poznámek ke skupině 47“ Plamen 1965/9, s. 158-160;
b) „Poslední zasedání skupiny 47“ Impuls 1966/2, str. 153-154.)
25. 5. 1967 Doc. dr. Emil Skála, CSc.:
O vztahu spisovně a hovorové němčiny.
19. 10. 1967 Univ. prof. dr. Otakar Vočadlo:
Stě výročí Johna Galsworthyho.

C) Přednášky konané v Brně

12. 1. 1967 Doc. dr. Jessie Kocmanová, CSc.:
The Contemporary Theatre in Britain.
7. 2. 1967 Univ. prof. dr. Walter Biemel, Cáchy:
FILOSOFICKÁ INTERPRETACE KAFKOVY PRÓZY.

2. 3. 1967 Univ. prof. dr. Leopold Zatočil:
Die ursprüngliche Heimat des noch nicht edierten Olmützer bairischen
Losbuches.
30. 3. 1967 Univ. prof. dr. J. Š. Kvapil:
Nový román ve Francii.
12. 4. 1967 Dr. Ronald Popperwell, M. A., Cambridge:
KNUT HAMSÜN'S „MYSTERIES“ AND SOME OTHERS.
19. 4. 1967 Univ. prof. dr. Erwin Stürzl, Salzburg:
ALDOUS HUXLEY'S LITERARY CRITICISM.
27. 4. 1967 Dr. Radko Kejzlar, CSc.:
Smysl norských literárních dějin 19. století.
11. 5. 1967 Doc. dr. Elemír Terray, CSc.:
K poetice německého literárního expresionismu.
(Bude publikováno v rozšířené verzi německy ve fakultních sbornících
filosofické fakulty University Komenského — Philologica pod názvem:
„Zur Kunstauffassung des Berliner Sturm-Kreises. Beitrag zur Poetik
des deutschen literarischen Expressionismus.“)
15. 5. 1967 Prof. C. L. Wrenn, Oxford:
THE ANGLO-RUSSIAN VOCABULARY AND DIARY
OF RICHARD JAMES.
17. 5. 1967 Prof. dr. Gunnar Tideström, Uppsala:
O SOUHŘE MEZI UMĚNÍM, LITERATUROU A ŽIVOTEM.
29. 9. 1967 Dr. Manfred Triesch, Mnichov:
PROBLEME DER SPRACHSTATISTIK FÜR DAS DEUTSCHE.
17. 10. 1967 Prof. Rita Schoberová, Berlín (NDR):
LA NOUVELLE CRITIQUE EST-ELLE UN STRUCTURALISME?
25. 10. 1967 Dr. Karel Pala:
Přehled nových směrů v lingvistice.
8. 11. 1967 Univ. prof. S. Pit Corder, B. A., Edinburgh:
LANGUAGE SKILLS.
22. 11. 1967 Dr. Čestmír Liškař:
Nové směry ve výuce cizích jazyků.
23. 11. 1967 Univ. prof. dr. Jan O. Fischer, DrSc.:
Šansoniéri a humor Montmartru. (Bude publikováno ve Světové li-
teratuře).
6. 12. 1967 Doc. dr. Vilém Fried, CSc.:
O mezinárodním organizování učitelů cizích jazyků.
7. 12. 1967 Doc. dr. Vilém Fried, CSc.:
Z dějin československé anglistiky.
20. 12. 1967 Dr. Lubomír Bartoš, CSc.:
K problematice chilské španělštiny.

D) Přednášky konané v Olomouci

23. 3. 1967 Doc. dr. Jozef Škultéty, CSc.:
Lexikálna charakteristika čílského variantu španielčiny.
18. 5. 1967 Dr. Manfred Diersch, Lipsko:
ÜBER DEN LITERARISCHEN IMPRESSIONISMUS.

25. 5. 1967 Doc. dr. Věra Macháčková, CSc.:
Vznik a vývoj skupiny 47. (Publikováno předem v jiné podobě pod názvem: a) „Několik poznámek ke Skupině 47“
Plamen 1965/9, str. 158–160;
b) „Poslední zasedání Skupiny 47“
Impuls 1966/2, str. 153–154.
1. 6. 1967 Dr. Jiří Veselý:
J. J. David a český svět. (Publikováno v značně rozšířené formě v ČMF 1968, č. 2).
6. 11. 1967 Prof. S. Pit Corder, B. A., Edinburgh:
VISUAL ELEMENT IN LANGUAGE TEACHING.
16. 11. 1967 Doc. dr. Ida Rochowanská:
Složená adjektiva na -ing a -ed v angličtině.
(Publikováno pod názvem „Anglická adjektivní kompozita končící na -ing, a -ed“ v ČMF 1968, č. 2).
23. 11. 1967 Odb. as. Dagmar Knittlová:
K problematice španělského gerundia a infinitivu. (Publikováno v rozšířeném znění pod názvem „K problematice španělských kondenzorů“ v ČMF 1967, č. 4, str. 223–231).
30. 11. 1967 Dr. Jaromír Povejšil, CSc.:
Výzkum německým dialektů v ČSSR. (Publikováno pod názvem „Dvojazyčnost v západních Čechách“ ve 4. čísle „Slova a slovesnosti“ 1967).
7. 12. 1967 H. Remeyková, Lipsko:
ZUR PROBLEMATIK DER VALENZ DES VERBS.
20. 12. 1967 Prof. Maurice Delbouille, Lutych:
LE PROBLÈME DES LANGUES EN BELGIQUE.

E) Přednášky konané v Bratislavě

14. 2. 1967 Univ. prof. dr. J. Š. Kvapil:
Problematika existencializmu vo Francúzsku.
21. 2. 1967 Doc. dr. Karel Krejčí, CSc.:
Ferdinand Saar a jeho vzťah k Slovanom.
7. 3. 1967 Univ. prof. dr. Otakar Novák, CSc.:
Spory a ciele literár. štúdia vo Francúzsku.
8. 3. 1967 Prof. dr. W. L. Moore:
WALT WHITMAN.
14. 3. 1967 Doc. Antónia Šefránková:
Miesto „Kurta Tuelského“ v nem. literatúre.
21. 3. 1967 Ján Lenhart, CSc.:
Z problematiky prekladania odbornej angl. terminológie.
28. 3. 1967 Dr. Jozef Hrabovský:
Vokálny systém francúzskeho jazyka z hľadiska slovenského žiaka. (Má byť publikováno v najbližší ročence „Prednášky Krúžku moderných filológov“).
4. 4. 1967 Doc. dr. Pavel Beneš, CSc.:
O petrifikácii slavizmov v rumunskom lexiku.
11. 4. 1967 Dr. Lubomír Bartoš, CSc.:
Divergentnosť a konvergentnosť čilskej španielčiny.

18. 4. 1967 Doc. dr. Viliam Schwanzer:
Balast v jazyku.
24. 4. 1967 Prof. dr. Manfred Mayerhofer, Viedeň:
INDOGERMANISCHE SPRACHWISSENSCHAFT HEUTE.
25. 4. 1967 Odb. as. A. Sršeň:
Problémy jazykových laboratoří.
2. 5. 1967 Dr. Jozef Šulhan:
Niektoré štylistické otázky v odb. a umeleckom texte.
11. 5. 1967 Prof. dr. H. Bornecque:
TROIS POÈTES D'AUJOURD 'HUI ENTRE L' ENGAGEMENT
ET LE RÊVE.
30. 5. 1967 Prof. dr. László Deme:
VANE A MAGYARBAN DEKLINACION ESETRENDSZER?
Prof. Salvador Bueno:
SÚČASNĚ LITERÁRNE PRÚDY NA KUBE.
26. 9. 1967 Dr. Manfred Triesch, Mnichov:
DIE PROBLEME DER SPRACHSTATISTIK.
3. 10. 1967 Univ. prof. dr. Oldřich Bělič, DrSc.:
Kompozícia Valle — Inclanovho románu „Tyran Banderas“. (Vyjde
ve španělském znění v Romanistica Pragensia; v českém znění si
vyžádal k uveřejnění Krůžok moderných filológov.)
10. 10. 1967 Dr. A. Bolek:
Kraskové preklady z M. Eminescu. (Publikováno v přepracovaném
znění pod názvem: Les productions de Krasko de la poésie de Mihai
Eminescu, Sborník věnovaný VI. Mezinárodnímu kongresu slavistů
(„O meziliterárných vztáchoch“), fil. fakulta University P. J. Sa-
fárika, Prešov, SPN, Bratislava 1968, 159–177).
24. 10. 1967 A. Sršeň:
K diaľkovej výučbě angličtiny.
9. 11. 1967 Prof. S. Pit Corder, B. A.:
THE TEACHING OF MEANING.
5. 12. 1967 Prof. dr. Salomon:
SUR QUELQUES PROBLÈMES DE „SOCIOLOGIE LITTÉRAIRE“
POSÉS PAR LES LITTÉRATURES DE LANGUE ESPAGNOLE
OU PORTUGAISE.
12. 12. 1967 Univ. prof. dr. Otakar Novák, CSc.:
Šalda a francúzska literatúra. (Bude zčásti publikováno v „Etudes
Romanes de Brno IV, 1969).
19. 12. 1967 Doc. dr. Vladimír Stupka, CSc.:
K niektorým problémom súčasnej francúzskej drámy. (Publikováno:
pod názvom „Un coup d'oeil sur les problèmes du théâtre français
de nos jours“ (skripta KPÚ, Brno, 1967, 30 s.).

Pobočka Prešov:

3. 11. 1966 Doc. dr. Jaroslav Macháček, CSc.:
Súčasné smery vývoja jazykovedy ve svete.
16. 12. 1966 Doc. dr. Vladimír Stupka, CSc.:
Problémy súčasnej francúzskej literatúry. (Publikováno pod názvom:
„Un coup d'oeil critique sur la poésie française de nos jours
(skripta KPÚ, Brno, 1968, 30 s.).

18. 1. 1967 Dr. Jaroslav Schejbal:
Problém hrdinu v americké literatúre.
28. 2. 1967 Dr. Juraj Valiska, CSc.:
Príprava pravopisnej reformy nemeckého jazyka
4. 5. 1967 Univ. prof. dr. Otto Ducháček, DrSc.:
Dôležitosť štúdia jazykových polí pre jazykovedu. (Publikováno v Actas de XI Congreso International de Lingüística y Filología Románicas, C. S. I. C., Madrid 1968 pod názvom: Les problèmes de la théorie des champs linguistiques.)
10. 5. 1967 Dr. K. Spangenberg:
Sociológia a jazykoveda.
20. 5. 1967 A. L. Morton, Veľká Británie:
ANGLICKÁ LITERATÚRA A ANGLICKÝ ŽIVOT.
26. 5. 1967 Univ. prof. dr. Karel Ohnesorg, DrSc.:
Súčasnne tendencie vo výslovnosti francúzštiny.
(Publikováno v pozmenených formách v časopise: „Cizí jazyky ve škole“ 11 (1967-68) 193—199, 242—246).
Prof. Wesche:
DIE NIEDERDEUTSCHE SPRACHFORSCHUNG.

Pobočka Banská Bystrica:

1. 12. 1967 Doc. Dr. Mikuláš Pažitka:
K problematike postáv v modernom talianskom románe.
15. 12. 1967 Doc. dr. Viliam Schwanzer:
Balast v jazyku.

Pobočka Žilina

30. 11. 1967 Doc. dr. Jozef Škultéty, CSc.:
Problémy interferencie jazykov.
14. 12. 1967 Univ. prof. dr. Ludovít Novák:
Pražská štruktúralna škola a nové prúdy v jazykovede, I. časť.

Prednášky, jejich názvy jsou uvedeny versálkami, pronesli zahraniční hosté Kruhu.

II. ČINNOST ODBORNÝCH SKUPIN

a) Odborná skupina pro funkční jazykozpyt:

9. 6. 1967 Dr. Zdeněk Wittoch:
K otázce tzv. řeči gest.
6. 10. 1967 Univ. doc. dr. Jiří Nosek, CSc.:
X. mezinárodní lingvistický kongres v Bukurešti. 1967.

b) Odborná skupina pro metodiku vyučování cizím jazykům:

27. 1. 1967 Dr. M. Sedláková, CSc.:
Vnitřní řeč.
17. 3. 1967 Dr. M. Sedláková, CSc.:
Vnitřní jazykový cit.
18. 5. 1967 Dr. František Sosna:
Gramatika a naše učebnice cizích jazyků.
(Příspěvek k zlepšení gramatického popisu jazyka v učebnicích).
9. 6. 1967 Dr. M. Sedláková, CSc.:
Metodologie psychologického experimentování II. (ve vztahu k typologii cvičení) spojeno téma o psycholingvistice.

Zpráva o činnosti Kruhu moderních filologů při ČSAV za rok 1968

I. PŘEDNAŠKOVÁ ČINNOST

A) Přednášky konané v Praze

15. 1. 1968 Univ. prof. dr. J. O. Fischer, DrSc.:
Šansonieři a humor Montmartru.
22. 1. 1968 PhDr. Jiřina Smrčková:
K otázce pojmů „typ“ a „varianta“ v rumunské lidové baladice.
Vyšlo v rozšířeném znění v Bulletinu Ústavu ruského jazyka a literatury XII, 1968, s. 189–195.
12. 2. 1968 Univ. prof. dr. Otakar Novák, CSc.:
Spor kolem nové kritiky ve Francii.
19. 2. 1968 PhDr. Vladimír Hořejší, CSc.:
K problému fonologických variant v moderní francouzštině.
4. 3. 1968 Univ. prof. dr. Otto Ducháček, DrSc.:
K problému struktury lexika.
Vyjde s názvem „Microstructures lexicales“
v ETUDES ROMANES DE BRNO IV.
18. 3. 1968 Univ. prof. dr. Hans Eggers, Saarbrücken:
DEUTSCHE SYNTAX AUF STATISTISCHER GRUNDLAGE.
1. 4. 1968 Doc. dr. Viliam Schwanzer, Bratislava:
Tvar a funkcia.
Vyjde německy ve „Form und Funktion“ v „Recueil linguistique de Bratislava“ III, 1970.
3. 4. 1968 Univ. prof. dr. Eugenio Coseriu, Tübingen:
DER ROMANISCHE SPRACHTYPUS (s Jazykovědným sdružením).
22. 4. 1968 Doc. dr. Emil Skála, CSc.:
Glinzova teorie německé mluvnice.
Publikováno v Časopise pro moderní filologii, roč. 50 (1968), č. 4,
s. 222–231.
22. 4. 1968 Univ. prof. dr. Fredi Chiappelli, Švýcarsko:
L' ELABORAZIONE DELLA POESIA DEL PETRARCA.
(Spolu s katedrou romanistiky filosofické fakulty KU).

24. 4. 1968 Univ. prof. Manuel Griado de Val., Madrid:
PROBLÉMY SOUČASNÉ ŠPANĚLŠTINY.
(Spolu s katedrou romanistiky filosofické fakulty KU).
29. 4. 1968 Dr. A. Rubinsteinová, USA:
AMERICAN JEWISH NOVELISTS YESTERDAY AND TODAY.
6. 5. 1968 PhDr. Miroslav Renský, CSc.:
K současné situaci v americké strukturní jazykovědě.
7. 5. 1968 Doc. dr. Jenő Krammer, Budapest:
ÖDÖN VON HORVÁTH'S BEZIEHUNGEN ZUR TSSCHECHOSLOWAKEI.
20. 5. 1968 PhDr. Alois Hofman, DrSc.:
Ohlas díla Adalberta Stiftera v české veřejnosti.
(Publikováno německy: Vierteljahrsschrift des Adalbert Stifter-Instituts, Linz 1968, Nr. 4, s. 255—262).
23. 5. 1968 Univ. prof. dr. Ruby Cohnová, USA:
SAMUEL BECKETT.
24. 5. 1968 Prof. H. Lane, Michigan:
NECESSITY OF DISTINGUISHING BETWEEN SPEAKING
AND LISTENING (s Jazykovědným sdružením).
10. 6. 1968 Univ. prof. Roger Bauer, Strasbourg:
DIE SOZIALEN UND POLITISCHEN GRUNDLAGEN
DER ÖSTERREICHISCHEN LITERATUR DER BIEDERMEIER-
ZEIT.
19. 6. 1968 Prof. Jan Svartvik, Švédsko:
ON VOICE IN THE ENGLISH VERB.
23. 9. 1968 Doc. dr. Günther Bellmann, Marburg:
SPRACHKONTAKT UND SPRACHSTRUKTUR
(s Jazykovědným sdružením).
7. 10. 1968 Univ. prof. dr. Gerhard Nickel, Kiel:
PROBLEMS OF APPLIED LINGUISTICS.
14. 10. 1968 Prof. W. A. Murray, M. A., Lancaster:
PROBLEMS OF INTERGRATING LANGUAGE STUDY WITH
THE STUDY OF LITERATURE.
21. 10. 1968 Univ. prof. dr. Otto Ducháček, DrSc.:
Strukturalistické koncepcce v sémantice.
Vyjde s názvem „La sémantique structuraliste“ ve Sborníku prací
filosofické fakulty brněnské university 1969, A 17.
24. 10. 1968 Albert Ayguespars, Belgie:
BESEDA S BELGICKÝM ROMANOPISCEM, BÁSNÍKEM
A KRITIKEM.
(s Klubem školství a kultury ROH, Čs. společností pro mezinárodní
styky, Svazem československých spisovatelů).
11. 11. 1968 Doc. dr. Josef Michl, CSc.:
Norský jazykový spor a jeho tzv. evropské analogie. (Publikováno
v norském časopise Syn og Segn, Oslo 1, 1969 pod názvem „Euro-
peiske parallellar til den norske sprakstriden?“).
25. 11. 1968 Dr. Jiří Krámský, CSc.:
Několik poznámek k problému fonému.
(Publikováno v To Honor Roman Jakobson, s. 1084—1093, pod
názvem „Some Remarks on the Problem of the Phoneme“.)

2. 12. 1968 Prof. Henri Mitterand, Reims:
DE L' ECRITURE ARTISTE AU STYLE DÉCADENT.
QUELQUES ASPECTS DE LA PROSE LITTÉRAIRE FRANÇAISE
À LA FIN DU XIXe SIÈCLE.
9. 12. 1968 Univ. prof. dr. Otakar Vočadlo:
Afrikánská slova v angličtině.
16. 12. 1968 Prof. Edmund H. Creeth, Essex:
ANACHRONISM IN SHAKESPEARE CRITICISM.

B) Přednášky konané v Plzni

18. 1. 1968 Odb. as. F. Šourek:
Jazykověda ve starověku a středověku
(I. část Cyklu dějin jazykovědy).
15. 2. 1968 PhDr. Alena Tionová, CSc.:
„Subjonctif“ v české škole.
21. 3. 1968 D. Charles Hart, M. A.:
GRAMMAR AND THE ENGLISH TEACHER.
26. 4. 1968 Dr. Anette Rubinsteinová, USA:
PRVNÍ A DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA V AMERICKÉ
LITERATUŘE.
14. 11. 1968 Odb. as. V. Těšínská: 2. část cyklu dějin jazykovědy.
(Spolu s Jazykovědným sdružením).
27. 11. 1968 Prom. hist. Václav Bok:
J. W. Goethe a jeho vztah k Plzni.
(Vyjde ve sborníku Z minulosti Západočeského kraje sv. 6 — v tisku.)

C) Přednášky konané v Brně

10. 1. 1968 Doc. dr. Zdeněk Masařík, CSc.:
Dialektologie v Německé spolkové republice.
21. 2. 1968 Doc. dr. Pavel Beneš, CSc.:
O latinsko-románských přejímkách v češtině a slovenštině.
(Připraveno pro „Sborník prací Filosofické fakulty university
J. E. Purkyně“ A 18.)
20. 3. 1968 Doc. dr. Vladimír Stupka, CSc.:
K některým problémům dnešní francouzské poesie.
27. 3. 1968 Univ. prof. dr. Hans Eggers, Saarbrücken:
SYNTAKTISCHER WANDEL IN DER DEUTSCHEN SPRACHE
DER GEGENWART.
3. 4. 1968 Prof. Henry M. Kirkwood, M. A., London:
ASPECTS OF WORD ORDER AND ITS COMMUNICATIVE
FUNCTION IN GERMAN AND ENGLISH.
10. 4. 1968 Prof. dr. Eugenio Coseriu, Tübingen:
SYNCHRONIE, DIACHRONIE UND TYPOLOGIE.
17. 4. 1968 Prof. Myrna Rivas, Montevideo:
PERSPECTIVAS DEL ESPAÑOL EN AMÉRICA.
24. 4. 1968 Doc. dr. Kurt Schier, Maichov:
DIE MITTELALTERLICHEN FAEROISCHEN TANZLIEDER.

29. 4. 1968 W. S. Allen, B. A., London:
O METODÁCH VYUČOVÁNÍ ANGLIČTINĚ.
8. 5. 1968 Doc. dr. Antonín Zatloukal, CSc.:
Technika Flaubertova románu „Paní Bovaryová“.
(Vyjde v ČMF 1969, č. 2.)
29. 5. 1968 Mr. Jack Dunman, M. A., London
RUDYARD KIPLING: A RE — ASSESSMENT.
12. 6. 1968 Prof. dr. Jan Svartvik, Göteborg:
ON PROBLEMS OF VOICE IN THE ENGLISH VERB.
16. 10. 1968 Prof. dr. Gerhard Nickel, Kiel:
ROLE OF CONTRASTIVE LINGUISTICS.
17. 10. 1968 Prof. W. A. Murray, M. A., Lancaster:
MODERN BRITISH POETRY.
11. 12. 1968 Doc. dr. Pavel Beneš, CSc.:
Přeměna pasivního perfekta v pasivní předsens.
(Připraveno pro „Filosofické listy“.)

D) Přednášky konané v Olomouci

29. 2. 1968 Prof. dr. Miroslav Drozda, DrSc.:
Teoretické názory LEFU.
12. 3. 1968 Prof. dr. D. C. Hart:
GRAMMAR AND THE ENGLISH TEACHER.
4. 4. 1968 Henry W. Kirkwood, London:
ASPECTS OF WORD ORDER AND ITS COMMUNICATIVE
FUNCTION IN GERMAN AND ENGLISH.
25. 4. 1968 Dr. Josef Poláček, CSc.:
Próza německého naturalismu.
2. 5. 1968 Dr. Rosemarie Gläser:
THE APPLICATION OF TRANSFORMATIONAL GENERATIVE
GRAMMAR FOR TEACHING PURPOSES.
6. 5. 1968 Dr. Klaus Pezold, Lipsko:
PROBLEME DES WESTDEUTSCHEN ROMANS.
17. 6. 1968 Prof. Jan Svartvik, Göteborg:
PROBLEMS OF VOICE IN ENGLISH.
10. 10. 1968 Prof. dr. Gerhard Nickel, Kiel:
PROBLÉMY KONTRASTIVNÍ LINGVISTIKY NA POZADÍ
ANGLIČTINY A NĚMČINY.
5. 12. 1968 Doc. PhDr. Antonín Zatloukal, CSc.:
Technika Flaubertova románu „Paní Bovaryová“.
(Vide v ČMF. 1969. pravděpod. č. 2.)

II. ČINNOST ODBORNÝCH SKUPIN

- a) Odborná skupina pro funkční jazykozpyt:
12. 1. 1968 Dr. Vladimír Hořejší, CSc.:
O strukturální gramatice francouzštiny od J. Duboise.
2. 2. 1968 Dr. Vladimír Hořejší, CSc.:
O strukturální gramatice francouzštiny od J. Duboise (pokračování).

23. 2. 1968 Prom. fil. Otto Sechser:
Informační obsah promluvy.
29. 3. 1968 Dr. Eva Hlajičová:
Lambova stratifikační gramatika.
(Publikováno: E. Hlajičová and P. Sgall, „Stratificational linguistics and Prague functionalism“, *Philologica Pragensia*, 11, 1968, č. 4, s. 245—249.)
31. 5. 1968 Dr. Vladimír Hořejší, CSc.,
Dr. Zdeněk Wittoch, CSc.:
Referát o XII. mezinárodním kongresu románské lingvistiky a filologie v Bukurešti.
b) Odborná skupina pro metodiku vyučování cizím jazykům
25. 1. 1968 Doc. dr. Vilém Friedl, CSc.:
O současném stavu mezinárodního organizování učitelů cizích jazyků.
4. 4. 1968 Prof. dr. Nicklis, Braunschweig:
REZEPTION DER KYBERNETISCHEN PÄDAGOGIK
IN DER WESTLICHEN WELT.

Přednášky, jejichž názvy jsou uvedeny versálkami, pronesli zahraniční hosté Kruhu.

III. ZÁLEŽITOSTI ZAHRANIČNÍCH VZTAHŮ V R. 1967—1968

Nejzávažnější akcí na tomto úseku byl „Mezinárodní seminář — Strukturální diferenciacie cílů ve vyučování cizím jazykům v různých rovinách školského systému“, pořádaný ve dnech 1.—3. 11. 1967 Mezinárodní federací profesorů moderních jazyků Péčí Kruhu moderních filologů při ČSAV pod záštitou předsedy ČSAV a ministra školství za účasti Československé komise pro spolupráci s UNESCO. UNESCO jej také zařadilo mezi závažné mezinárodně výchovné akce. — Byly na něm předneseny tři základní referáty: z hlediska jazykovědného prof. dr. Ivanem Poldaufem, z hlediska pedagogického prof. Valentinou Zetlinovou a z hlediska psychologa prof. J. B. Carrollem. Zbývající čas byl věnován krátkým vědeckým sdělením a diskusním příspěvkům, k nimž se přihlásilo 25 odborníků. Volná diskuse byla rozvržena do tří tématických okruhů. Semináře se zúčastnilo 80 zahraničních hostů, 35 členná československá delegace a řada dalších pozorovatelů. Péčí Kruhu byla rovněž svolána porada ústředního výboru Federace, jejímž hostitelem byl ve dnech 4.—5. listopadu 1967 Dům vědeckých pracovníků J. E. Purkyně v Liblicích. Na této poradě se jednalo za československé účasti o reorganizaci Federace a mj. byl na ní přijat za řádného člena přípravný výbor organizace filologů NDR. Obě organizačně náročné mezinárodní akce nijak nezeslabilý počet přednášek zahraničních hostů, kteří proslavili v r. 1967 36 referátů, z toho 25 v Praze. — Z návštěv zabezpečovaných Kruhem nutno vzpomenout alespoň zájezdu tehdejšího vedoucího redaktora revue FIPLV „Contactu“, který přednášel v Praze i v Brně. Péčí Kruhu se rovněž zúčastnila vícečlenná skupina jazykových pedagogů-germanistů I. mezinárodního zasedání učitelů němčiny v Mnichově ve dnech 11.—15. srpna 1967, v jehož výboru zasedal za Kruh prof. dr. Ivan Poldauf a další zástupce Kruhu, dr. Eduard Beneš CSc. byl vedoucím tématické sekce odborného jazyka.

V r. 1968 zorganizoval Kruh poradu Přípravného výboru k založení mezinárodní organizace učitelů němčiny v rámci FIPLV v Praze ve dnech 18.—19. 1. 1968 za účasti obou hlavních představitelů FIPLV S. G. Johanssona a H. Jallinga. Péčí

Kruhu byla vyslána několikačlenná skupina filologů na zasedání „Deutscher Neuphilologentag 1968“, konané 3.–7. 6. 1968 v Řezně. V r. 1968 předneslo na půdě Kruhu přednášky 35 zahraničních hostů.

IV. VĚDECKÝ ÚKOL NA ROK 1967–1968

byl plněn ve spolupráci a za řízení Katedry jazyků ČSAV a jeho předmětem bylo opatření a zpracování bibliografie zahraniční metodiky vyučování cizím jazykům za léta 1965–1967.

V. ČINNOST EDIČNÍ A KULTURNĚPOLITICKÁ

V roce 1967 byla vydána X. ročenka Kruhu, obsahující vedle zprávy o činnosti za rok 1966 přednášky, věnované životu a dílu čestného předsedy Kruhu Josefa Kopala. Dále byly vydány za redakce dr. Václava Stehlika dva svazky bibliografie metodiky vyučování cizím jazykům a sborník přednášek a diskusních příspěvků na Mezinárodním semináři pod názvem „Séminaire international sur la différenciation structurale entre les buts de l'enseignement des langues sur les divers plans du système scolaire“.

Kulturněpolitické aspekty a souvislosti byly nedílnou součástí přednáškové i seminární činnosti Kruhu, rozvíjené začasť ve spolupráci se Svazem čs. spisovatelů, Kruhem překladatelů, Klubem školství a kultury ROII, Svazem čs. sovětského přátelství, Čs. společnostmi pro mezinárodní styky a jinými společenskými organizacemi. Přednášená témata sledovala i jazyky a kultury některých rozvojových zemí a oživovala živý kulturní odkaz pokrokových osobností západoevropského písemnictví.

Sem náleží i připomenout politickou práci zahraniční komise Kruhu, která prostředkovala jednání a usilovala o další členství socialistických zemí v Mezinárodní federaci profesorů moderních jazyků. Uplatnila zde zásadu, že např. organizaci němčinářů nelze připravovat bez rovnocenné aktivní účasti obou států německého jazyka.

VI. PRÁCE ORGANIZAČNÍ A STATISTICKÉ SOUHRNÝ

Výroční valná shromáždění byla konána dne 6. 3. 1967 a 1. 4. 1968; pobočky konaly před valnými shromážděními své plenární členské schůze.

Ve spolupráci s Jazykovědným sdružením byly připraveny předpoklady pro vytvoření „Ústředí pro jazykové vyučování“, jež má být konstituováno jako společná pracovní základna Jazykovědného sdružení, Kruhu a Čs. pedagogické společnosti a jež by se zabývalo teoretickými i praktickými otázkami výuky cizích jazyků.

Statistické souhrny za sledovaná léta vykazují tato čísla:

1967:

Veřejných přednášek v Praze	37
(z toho zahraničních přednášek v Praze 25)	
Veřejných přednášek v pobočkách	75
Akcí odborných skupin	<u>16</u>
Všech přednáškových akcí	128
Plenárních členských shromáždění v Praze a pobočkách	5
(mimo organizační porady vedoucích orgánů a komisí)	
Vlastních edičních titulů	<u>2</u>
Všech akcí (včetně Slovenska)	<u>135</u>

1968:

Veřejných přednášek v Praze	29
Veřejných přednášek v pobočkách	30
Akcí odborných skupin	<u>7</u>
Všech přednáškových akcí	66
Plenárních členských shromáždění v Praze a pobočkách	5
Vlastních edičních titulů	<u>1</u>
Všech akcí (bez Slovenska)	<u>72</u>

MILOŠ POPEL

OBSAH

	Str.
Otakar Novák: Za Jiřím Konůpkem	3
Leopold Zatočil: Za docentem Rudolfem Mertou	6
Viliam Schwanzer: Balast v jazyku	8
Ivan Poldauf: Konference anglistů v Dublinu 1968	11

Zpráva o činnosti 1967

I. Přednášková činnost	
A) Přednášky konané v Praze	12
B) Přednášky konané v Plzni	14
C) Přednášky konané v Brně	14
D) Přednášky konané v Olomouci	15
E) Přednášky konané v Bratislavě	16
II. Činnost odborných skupin	18

Zpráva o činnosti 1968

I. Přednášková činnost	
A) Přednášky konané v Praze	19
B) Přednášky konané v Plzni	21
C) Přednášky konané v Brně	21
D) Přednášky konané v Olomouci	22
II. Činnost odborných skupin	22
III. Záležitosti zahraničních vztahů v r. 1967—1968	23
IV. Vědecký úkol na rok 1967—1968	24
V. Činnost ediční a kulturněpolitická	24
VI. Práce organizační a statistické souhrny	24

XI. ROČENKA KRUHU MODERNÍCH FILOLOGŮ
při Československé akademii věd
za rok 1967 a 1968

Redigovali

Dr. Alena Tionová CSc.

Milčš Popel

Vydal

jako publikaci pro vnitřní potřebu

v 550 výtiscích

Kruh moderních filologů při Československé akademii věd.

Vytiskly Středočeské tiskárny, národní podnik, provoz 24, Říčany